

Afrikansk teknik en juridisk nöt

Juridicum i samarbete med Tanzania om mobiltelefoni och juridik

Ekonomiska transaktioner görs numer ofta med mobiltelefoner. Speciellt gäller detta i utvecklingsländer och så sker till exempel i flera länder i Afrika. Den stora spridningen av mobiltelefoner har där haft en positiv inverkan på samhällsekonomin.

Men med ny teknik uppkommer nya juridiska problem. Ett samarbete mellan juridiska fakulteten vid Mzombe University och Institutet för rättsinformatik vid Stockholms universitet syftar bland annat till att belysa dessa problem.

Samarbetet inleddes i september i år då de två fakulteterna anordnade ett seminarium i Dar es-Salaam. Ambitionen är att utveckla ett mer formaliserat samarbete. Diskussioner fördes också om att etablera ett organ vid Mzombe University motsvarande Institutet för rättsinformatik (IRI). Från Sverige deltog professor Cecilia Magnusson Sjöberg, föreståndare för IRI, professor Peter Wahlgren samt doktoranderna Mårten Edenroth, Franciskus van Geelkerken och Ubena John.

– I Sverige finns en större medvetenhet om informationsteknologins juridiska implikationer än i Tanzania, säger tanzaniern Ubena John.

Juridiken må sacka efter i Tanzania, men uppfinningsrikedomen att hitta nya användningsområden för informationsteknologi är god. I Tanzania, liksom i flertalet andra afrikanska länder, är det mobilen snarare än datorn som driver på utvecklingen. Det finns flera skäl till att så är fallet.

– Den infrastruktur som behövs för internetuppkoppling i form av fysiska nätverk och kablar är dyr, särskilt med tanke på att avstånden är stora i Afrika. Det är betydligt billigare att bygga mobilmaster. I Tanzania har vi nomadiserande massajer som av förklarliga skäl inte kan använda fast uppkoppling. Mobiltelefonen har den fördelen framför datorn att den är billig. Dessutom kräver de enklare modellerna inte så mycket tekniskt kunnande hos användaren.

En mycket populär mobiltelefonservice i Tanzania och Kenya är M-PESA: Kunden köper en viss mängd elektroniska pengar hos ett telekommunikationsbolag och SMS:ar sedan en rättighet till en mottagare att hämta ut samma summa pengar i kontanter på telekommunikationsbolagets lokalkontor.

– Eftersom telekommunikationsbolag inte är registrerade som banker lyder de inte under de tanzaniska banklagarna. De finns de som har förlorat en hel del pengar på sådana här transaktioner, pengar som det är svårt att kräva tillbaka eftersom det saknas regler för det, säger Ubena John.

En annan mobiltelefonlösning möjliggör för kunder i en av Tanzanias största banker, National Microfinance Bank, att överföra pengar till folk som inte har något bankkonto. Mottagaren får ett SMS med en pinkod som ger rätt att ta ut en viss summa pengar i en bankomat.

– Men det finns inget sätt att identifiera mottagaren på. Inte heller går det att kontrollera att SMS:et inte hamnar hos fel person. La-

IRI tillsammans med representanter från Juridiska fakulteten, Mzombe University utanför hotellet där seminariet hölls – Giraffe Ocean View Hotel, Dar es-Salaam. Ubena John står näst längst till vänster.

FOTO: Mzombe University

gen säger överhuvudtaget inte något om den här typen av transaktioner.

Den nya tekniken medför stora risker, men den öppnar samtidigt möjligheter till ekonomisk utveckling. Genom att penningtransaktioner underlättas blir det enklare att finansiera olika projekt. M-PESA och andra liknande lösningar skapar också nya arbeten ute i byarna när telekommunikationsbolagen anställer folk som kan administrera utbetalandet av kontanter.

Ett problem i många utvecklingsländer är svårigheten att få in skatt för att bekosta den gemensamma välfärden. För närvarande beskattas inte M-PESA-transaktioner, däremot kan man betala skatt via M-PESA.

– Staten saknar möjlighet att beräkna hur mycket skatt den enskilde är skyldig att betala. Staten kan inte kontrollera hur mycket pengar som är i omsättning utan måste förlita sig till skattebetalarnas goda vilja.

Nu är det inte alltid så lätt att vara laglydig i Tanzania eftersom det kan dröja flera år innan nya lagar och lagändringar blir offentliggjorda.

– Det här är ett stort legalitetsproblem i Tanzania. Jag har märkt att här i Sverige sprids ny författning snabbt och brett, bland annat via internet. Det är något vi borde ta efter i Tanzania, här har Kenya kommit mycket längre än vi. Men hos oss är det troligen mobiltelefonen som kommer att användas när staten behöver kommunicera med medborgarna, säger Ubena John.

En annan sak som imponerar på Ubena John är det svenska utredningsväsendet. Något motsvarande statens offentliga utredningar finns inte i Tanzania. Vad kan då Sverige lära av Tanzania? Ubena John tror att Sverige kan ha intresse av den mobilfonteknik som har ut-

vecklats i Tanzania och dess grannländer bland annat eftersom den är billig och inte lika känslig för fysisk åverkan som fiberkablar.

– Förutsättningarna för ett samarbete mellan Stockholms universitet och Mzombe University är mycket goda. Det finns starka historiska band mellan Sverige och Tanzania som går tillbaka till 1970-talet, säger Ubena John.

Juridicum deltar i forskning om klimatproblem och pedagogik

Centrum för de samhällsvetenskapliga ämnenas didaktik, CeSam, vid Stockholms universitet har av Vetenskapsrådet tilldelats 7,9 miljoner kronor under fyra år för ett forskningsprojekt om lärandeprocesser och begreppsbyggnad inom statsvetenskap, ekonomi och juridik. Projektet syftar till att svara på hur kunskap och värderingar förändras under utbildningens gång och påverkar studentens val av olika lösningar för att hantera klimatproblem; väljer studenten i huvudsak lösningar där individen ses som konsument på en marknad eller som medborgare i en stat?

– Projektet är mycket välkommet då vi just nu bygger upp CeSams forskningsverksamhet och vårt samarbete med fakultetens olika samhällsvetenskapliga ämnen. Att juridiska institutionen nu också involveras i och med dessa projektmedel är extra roligt – det är ju också ett ämne med fokus på samhälle och individ, som genom lagstiftning tydligt kopplar till miljöfrågor, säger docent Cecilia Lundholm, projektledare och föreståndare för CeSam.

Projektet inkluderar, förutom Cecilia Lundholm, professor Ola Halldén på CeSam, jur.dr David Langlet, juridiska institutionen, docent

Juridicum ger kurs för statsvetare

Vid statsvetenskapliga institutionen, Stockholms universitet ges det treåriga programmet Statsvetenskap med offentlig politik och organisation. Från och med i höst kan studenterna söka den fristående kursen Introduktion till förvaltningsrätt, arbetsrätt och offentlig anställning omfattande 7,5 hp som ligger på termin 5. Kursföreläsare är Annika Lagerqvist Veloz Roca, docent i offentlig rätt vid Juridicum.

Kursen handlar om att skola studenterna i en korrekt myndighetsutövning i mötet med allmänheten. I kursen ingår också en introduktion till EU-rätten, kommunalrätt samt offentligrättsligt anställdas skyldigheter och rättigheter enligt arbetsrätten.

Syftet är att skapa en arbetsmarknad för statsvetare med inriktning mot offentlig sektor. Tidigare dominerade statsvetarna på departementen. Men eftersom de inte kan någon juridik har de blivit mindre attraktiva för arbetsgivare inom myndighetssfären. Den här kursen ska avhjälpa det problemet, säger Annika Lagerqvist Veloz Roca.

Förutom Annika Lagerqvist Veloz Roca kommer studenterna att undervisas av Hedvig Bernitz, doktor i europeisk integrationsrätt samt Annika Blekemo och Lena Sundström, doktorander i arbetsrätt respektive offentlig rätt.

– Det är roligt att statsvetenskapliga institutionen utnyttjar oss jurister som den resurs vi faktiskt är, säger Annika Lagerqvist Veloz Roca.

Läs mer om kursen på Juridicums webbplats under fliken utbildning. Kursen har förkortningen KOPO.

Andreas Duit, statsvetenskapliga institutionen, professor Astri Muren, nationalekonomiska institutionen och professor Peter Davies, Birmingham University. Tre doktorander inom respektive ämnen kommer också att rekryteras.

Läs mer om projektet "Klimatet som utmaning. Studenters lösningar på klimatproblem i ämnena ekonomi, statsvetenskap och juridik" på www.cesam.su.se.

Sök Praktisk europaprocess

Torsdagen den 17 november klockan 19.00 ges ett kort föredrag om Civil Right Defenders på organisationens huvudkontor, Stora Nygatan 26 i Stockholm.

Där får du träffa jurister som har gått kursen Praktisk europaprocess – en specialkurs på vårens B-period med fokus på processrätt och Europakonventionen där samtliga studenter får tävla i den Nordiska rättteggstävlingen om de mänskliga rättigheterna. Sista ansökningsdag är den 14 december.

Läs mer på Juridicums webbplats.

Nordisk rätt ett säljargument i världen

Samarbete existerar men behöver formaliseras • Nordisk juristroll internationellt intressant

Den 5-7 oktober var Juridiska fakulteten vid Stockholms universitet värd för Nordiska dekanmötet.

Konferensen avrundades med en panel-diskussion om möjligheterna till ett närmare samarbete mellan de nordiska juridiska fakulteterna.

– Internationellt uppfattas Norden som en spännande region. Men världen är för stor för att en fakultet ensam ska kunna lyfta fram det specifikt nordiska, sa professor Kimmo Nuotio, dekan vid Helsingfors universitet.

Paneldiskussionen föregicks av gruppsamtal varefter en representant för gruppen sammanfattade diskussionen inför hela auditoriet. Doktor Anna-Sara Lind, studierektor för forskarutbildningen vid Uppsala universitet menade att särskilt korta studentutbyten är svåradministrerade och borde kunna förenklas. Flera grupper uppmärksammade de danska reglerna enligt vilka det måste finnas en balans i in- och utflödena av studenter.

– Möjligheten att ta emot utländska studenter är hårt styrd i Danmark, konstaterade Anna-Sara Lind.

Läro/forskarutbyten sker informellt på basis av personliga relationer och kommunikationen är god mellan forskarna inom de juridiska underdisciplinerna i Norden. Vissa nätverk har fått en mer institutionaliserad karaktär.

– Fler utbyten av föreläsare inom fackområden där det finns konkreta skillnader mellan de nordiska länderna skulle ge studenterna en mer heltäckande bild av området. Mer läro/forskarutbyten skulle också underlätta att snabbt hitta en vikarie när de egna lärarna har forskartermin, sa professor Inger Johanne Sand, prodekan vid Oslo universitet.

Flera i panelgruppen lyfte fram fördelarna med ett mer formaliserat läro/forskarutbyte, bland annat att det är en förutsättning om man vill söka ekonomiska medel för sådana utbyten.

Inger Johanne Sand efterlyste en nordisk masterutbildning om den nordiska rättskulturen. Professor Asbjørn Strandbakken, dekan vid

Marie Sandström, Anna-Sara Lind och Kimmo Nuotio diskuterade möjligheterna och fördelarna med ett närmare samarbete mellan de juridiska fakulteterna i Norden.

Universitetet i Bergen höll med om att någon form av nordisk joint degree, det vill säga en samnordisk juridisk examen är önskvärd, detta utan att avskaffa de nationella juristutbildningarna. Det särskilt nordiska kommer till uttryck i bland annat en gemensam syn på välfärdsmodellen, straffrätten och arbetsrätten.

Kimmo Nuotio ville även slå ett slag för nordisk avtalspraxis inom affärsrätten som är betydligt enklare än exempelvis den amerikanska och flaggade för att en professor i nordisk rätt är på gång i Helsingfors.

– Omvärlden ser på länderna i Norden som

en grupp. Vi har en gemensam historia och gemensamma traditioner. Vi har en gemensam juridisk metod som gör oss populära som internationella skiljemän. Genom att vår rättskultur befinner sig mellan common och civil law är vi begripliga för båda dessa rättstraditioner. Det är inte bara den nordiska materiella rätten som väcker intresse. Den nordiska juristrollen och det nordiska lagstiftningsarbetet kan vi också sälja till världen, sa professor Marie Sandström, prodekanus vid Stockholms universitet och moderator för paneldiskussionen.

På Nordiska dekanmötet samlas vartannat år dekaner, prefekter, utbildningsledare, studierektorer och andra i ledningen vid de nordiska juridiska fakulteterna. Mötena har hållits sedan 2007. I år deltog cirka 50 personer.

Juridicum ska bli miljövänligare

Hela universitetet ska miljöcertifieras och varje enhet ska dra sitt strå till stacken.

– Vi har redan uppfyllt våra lokala mål, säger arkivarien Roger Nilsson, miljösamordnare vid Juridiska fakulteten.

I egenskap av miljösamordnare har han deltagit i universitetets miljöprogramgrupp. Under våren tog gruppen fram en miljöplan innehållande en lista över miljöbelastningar vid universitetet. Juridicums miljöbelastning är förhållandevis liten i jämförelse med de naturvetenskapliga institutioner som producerar miljöfarligt avfall i sina laborationer.

Vid Juridicum har miljöarbetet främst handlat om källsortering och pappersåtervinning. I köken finns källsortering för glas, plast och metall. Vatten till sammanträden köps inte längre in på flaska. Istället används kranvatten. Institutionen har också bytt ut samtlig tak- och bordsarmatur till lågenergilampor. Källsorte-

ringen infördes hösten 2010 och pappersförbrukningen har skurits ned radikalt.

Det beror bland annat på att vi kopierar hälften så många examensuppsatser som tidigare. Vi har nästan helt slutat använda färgat papper, berättar Roger Nilsson.

Våren 2012 sker en miljörevision av hela universitetet. Målet är att universitetet ska miljöcertifierat enligt ISO 14001 och EMAS senast hösten 2015. Nästa steg för Juridicums del kan bli att se över elförbrukningen.

Juridicum deltar också i universitetets klimatkompensatoriska projekt. Vid resor i tjänsten ska personalen försöka välja bort flyget. Vid varje flygresa betalar universitetet en miljökompensatorisk avgift som går till ett jordbruksprojekt i Indien där gödsel förvandlas till el.

I oktober infördes inrapporteringsystem SAMIR som administreras av Sektionen för säkerhet. Dit kan anställda skicka förslag på för-

bättringar i miljöarbetet eller rapportera om något inte fungerar som avsett. Även andra inrapporteringar kan göras till SAMIR, bland annat eventuella problem i arbetsmiljön.

Att prenumerera på Juridicums nyhetsbrev är gratis. Skicka din postadress till staffan.westerlund@juridicum.su.se så får du nästa nyhetsbrev i din brevlåda.

På webben

- Pernilla Leviner talade på forskardagarna
- Pål Wrang kommenterar Etiopienjournalisterna
- Åsa Hellstadius i Vetenskapsradion
- Ove Bring blev Årets FN-vän
- Forskare till Egypten för att stötta demokratisering
- Tjänsteutlysning: doktorand i fastighetsrätt
- Miljonbelopp till Pål Wrang för projekt om icke-statlig våldsutövning
- Nytt nummer av Juridisk tidskrift utenu
- Fullt hus på Juristdagarna
- Juridicums masterprogram lanserades i Kina
- Tjänsteutlysning: Administrativ chef
- Tjänsteutlysning: Forskningsamanuens vid Stockholm Centre for Commercial Law
- Professorer oense om HD-dom
- Christina Ramberg på Fotbollsgalan

Ansvärig utgivare: Staffan Westerlund, tel: 08-16 12 82 • fax: 08-15 89 35 • staffan.westerlund@juridicum.su.se
Besöksadress: Universitetsvägen 10 C, Frescati • Postadress: Stockholms universitet, Juridiska institutionen, 106 91 Stockholm
Redaktionsråd: Kent Källström, prefekt; Moa Kindström Dahlin, doktorandrepresentant; Patricia Shaughnessy, lärarrepresentant
Bidrag publiceras i mån av plats.
Produktion: Staffan Westerlund

Foto och text: Staffan Westerlund om ej annat anges
Tryck: Alafaprint AB. Nyhetsbrevet Juridicum utkommer med tre nummer per termin.
Distribution: Nyhetsbrevet distribueras till cirka 500 företag, myndigheter och organisationer. Nyhetsbrevet kan hämtas på plan 3 och 4 i C-huset, Frescati och på Juridicums webbplats: www.juridicum.su.se.
Prenumeration: Kontakta redaktören för en kostnadsfri prenumeration.
Nyhetstips: Tas tacksamt emot av ansvarig utgivare.